

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

515 פ"ה י"ה ז"ל י"ה ז"ל
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: השפעת רבי שמעון על התינוקות

באור המרגלית שיוצא כאור השמש מנרתיקה והאירה את כל העולם, ואותו האור עמד מן השמים לארץ והאיר את כל העולם עד שישיב עתיק יומין וישב על הכסא כראוי. והאור ההוא כלול הכל בביתך, ומהאור שנכלל בביתך יצא אור דק וקטן, ויצא החוצה והאיר את כל העולם, אשרי חלקך. צא בני צא, ולך אחר המרגלית ההיא שמאירה את כל העולם, שהרי השעה עומדת לך'.

יע"ו"ש המשך המעשה שבעקבות זאת שלח רבי פינחס את הציפורים שיגלו לו היכן מתחבא רבי שמעון ורבי אלעזר בנו במערה.

ובביאור אור החמה מפרש את דברי רבי רחומאי שאמר: "וההוא נהורא קאים משמיא לארעא ונהיר כל עלמא", וז"ל: ירצה, כי בימי רשב"י אפילו התינוקות היו מגלים סודות נפלאים, והיה זה לפי שרשב"י ע"ה היה צינור של החכמה המתפשט בדור, ולכן נקרא בזוהר רבי שמעון 'מאריה דחכמתא דדרא'. וזה שאמר 'וההוא נהורא קאים' כעמוד וצינור המשפיע הרמת התורה וסודותיה מן השמים לארץ, ובזה מאיר לכל העולם ואפילו לינוקי דרא. עכ"ל.

ונראה לבאר כיצד רבי שמעון בר יוחאי היה משפיע סודות התורה אף על ילדים קטנים, על פי מעשה שהיה עם מרן הבית יוסף ז"ע (הובא בספר מעם לועז יהושע עמ' קל"ז בשם החיד"א בספרו חומת אנך) שהיה לומד עם תלמידיו והוקשה להם דברי הרמב"ם ואין פותר אותם. בלילה ישב מרן על מדוכה זו ולא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו והתייגע הרבה לרדת לעומק כוונתו של הרמב"ם הקדוש. עד שה' יתברך האיר את עיניו והצליח למצוא ביאור נפלא ופתרון נכון לדבריו.

בבוקר הלך מרן הבית יוסף בשמחה לשיבתו, וכשרצה להתחיל לבאר את הרמב"ם, ביקש אחד מתלמידיו רשות להסביר את דברי הרמב"ם, ומרן נתן לו רשות, והתלמיד זכה לבאר היטב את דברי הרמב"ם בהתאם ממש למה שנתחדש למרן אחרי עמל וטורח כאילו היה עמו במחיצתו, וכאילו שמע ממנו את הביאור הנכון.

הזוהר הקדוש (פרשת לך לך דף צב:) מספר, רבי אבא היה הולך מטבריה לבי טרוניא ששם דר חמיו ובנו רבי יעקב עמו, בדרך התאכסנו בכפר טרשא, כשרצו לשכב שואל רבי אבא את בעל הבית: היש כאן תרנגול? אמר בעל הבית: למה אתה צריך תרנגול? אמר לו: מפני שאני קם בחצות הלילה ממש ואני צריך שהתרנגול יעיר אותי בחצות לילה.

השיב לו בעל הבית: אינך צריך לתרנגול, כי יש לי סימן בביתי, הכלי שלפני מיטתי אני ממלא אותו מים והוא נוטף טיפות טיפות דרך נקב דק שבו, ובחצות הלילה ממש מתרוקנים כל המים מן הכלי והכלי מתגלגל ונוהם ועושה רעש גדול, והקול נשמע בכל הבית ומעורר את בני הבית משנתם. ואז הוא חצות לילה ממש. וזקן אחד היה לי שהיה קם בכל חצות לילה ועוסק בתורה ובשביל זאת התקין את זה כדי שיתעורר משנתו. אמר רבי אבא: ברוך השם ששלחני לכאן.

בחצות לילה נהם גלגל המשקל קמו רבי אבא ורבי יעקב. שמעו את האיש שיושב בשפל ביתו ושני בניו עמו והחל לדרוש על הפסוק (תהילים ק"ט, ט"ב): "חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך", שזו השעה שבה נכנס הקב"ה להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.

ורבי אבא ורבי יעקב מצטרפים ללמוד עמהם ומגלים סודות התורה. קם בנו של בעל הבית ומגלה סודות התורה, ורבי אבא מתלהב מאוד מדבריו עד שמעיד כי קולו כקולו של רבי שמעון בר יוחאי, ושם ידיו על ראשו ומברכו. ואמר: "חשבתי שסודות החכמה לא נמצאים אלא באותם הצדיקים שזכו אליה על ידי מעשיהם הטובים, עכשיו ראיתי שאפילו התינוקות בדורו של רבי שמעון בכוחו זכו לחכמה העליונה, זכאה אנת רבי שמעון, אוי לאותו הדור שתסתלק ממנו".

עוד מצינו בזוה"ק בהקדמה (דף יא.) דברי שבח שאומר רבי רחומאי הזקן לרבי פינחס על התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי. וכך מובא שם, שרבי פינחס שהיה מצוי אצל רבי רחומאי בחוף ימא דגינוסר (הכוונה היא לים כינרת), רבי רחומאי היה אדם גדול וקשיש לימים ועיניו פסקו מלראות. אמר לרבי פינחס: 'ודאי שמעת שליוחאי חברינו יש מרגלית אבן טובה, והסתכלתי

שיבח מרן הבית יוסף את אותו תלמיד: "ברוך אתה לשמים שזכית לבאר דברי הרמב"ם בדרך שאני ביארתי, ואין ספק שזהו הביאור האמיתי בדברי הרמב"ם".

שמחו כל חכמי הישיבה על הביאור בדעת הרמב"ם. אבל מרן בסתר ליבו חלשה דעתו, שאני לא השגתי את הביאור אלא אחר עמל וטורח ונידוד שינה מעיני כל הלילה, ובא התלמיד הזה וידע בלי עמל ויגיעה!?

בלילה גילה המלאך המגיד למרן שלא יצטער, והסביר לו, שבאמת לפני שידע מרן את הביאור לא ידע על כך שום חכם, אבל לאחר שנגלה לו וחזר על כך בביתו, קלט אותו תלמיד הדברים דרך האויר, שלאחר שהוציא מרן את הדברים לאורה, שוב כל חכם היה יכול להשיגו, אבל עיקר החידוש לא נקרא אלא על שמו של מרן.

אף כאן יש לומר, רבי שמעון בר יוחאי אחרי עמל ויגיעה בתורה גילה את סודות התורה והורידם לעולם, אבל בהיותם באויר, זכו ילדים קטנים לקבל את אותם סודות התורה ללא עמל ויגיעה כלל.

והנה, כתב החידושי הר"ם בספר הזכות (דף פ"א ד"ה תיקוני הזהרה) בענין שורש נשמתו של רשב"י, שמבואר בזוהר חדש (מדרש רות דף קט.) שעשרה הרוגי מלכות באו לתקן חטא מכירת יוסף, ומחדש החידושי הר"ם שאחר שנהרגו עשרה הרוגי מלכות באו שלשה תנאים: רבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון בר יוחאי, אשר שמם מורה שהיו גלגולם של שלשה שבטים שנקראו בשם זה: יהודה יוסף ושמעון. ומכיון ששמעון הוא שהוריד את יוסף לבור הוצרך רבי שמעון לסבול צער מערה. רבי יהודה ברבי אלעאי הוא גלגול יהודה שהציל את יוסף על ידי שהיה ראש המדברים לומר לאחיו (וישב ל"ז, כ"ו): "מה בצע כי נהרוג את אחינו", לכן זכה להיות ראש המדברים בכל מקום. ורבי יוסי הגולה לציפורי לתקן חטא לשון הרע של יוסף שהוציא דיבה רעה על האחים. יעו"ש כל דבריו.

מבואר מדבריו, כי רשב"י היה גלגולו של שבט שמעון. ומצינו כי שבט שמעון תפקידם היה ללמד תינוקות (רש"י ויחי מ"ט, ז', ע"פ המדרש בר"ר צח ה), ובכדי שלא יצטרך רבי שמעון לעזוב את ביתו וללכת ממקום למקום ללמד תינוקות של בית רבן, פעל ועשה כן בדרך אחרת, על ידי שהיה מגלה את סודות התורה ומורידם לעולם, ואותם ילדים היו זוכים לשומעם ואף להעבירם לאחרים, נחשב לו לרבי שמעון כאילו לימדם תורה.

חז"ל (גיטין נז: סנהדרין צו:) מגלים, כי מגדולי רשעי אומות העולם יצאו גדולי ישראל ותלמידי חכמים: "תנא: נעמן גר תושב היה; נבוזראדן גר צדק היה. מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק. מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים; מבני בניו של סנחריב למדו תורה ברבים. מאן אינון? שמעיה ואבטליון."

והנה בענין סיסרא מצינו שני גירסאות בגמרא, הגירסא בגמרא בסנהדרין "מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים". אבל גירסת הגמרא בגיטין היא "מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים". ולכאורה מדוע רק אצל סיסרא נזכר ענין לימוד התינוקות?

ונראה לומר, ברבינו ניסים גאון (ברכות כז:) ובמנורת המאור (שם) גרסו, מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים. ומאן אינון? ר' עקיבא (וחבריו מנורת המאור שם). וע' מהרש"א (יבמות

והרי רבי עקיבא היה רבו של רבי שמעון בר יוחאי, ומעלת רבי שמעון שהיה משפיע מתורתו אף על התינוקות, לכך נזכר "מבני בניו של סיסרא" שהכוונה היא לתלמידו של רבי עקיבא כי תלמידים חשובים בנים. "למדו תינוקות בירושלים".

מעלת מאה ברכות בכל יום:

בפרשת השבוע נאמר: "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולא תהבה אתו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך". רבי מאיר (מנחות מג:.) דרש מהמילים 'מה ה' שואל מעמך' שאדם חייב לברך בכל יום מאה ברכות. ופירש רש"י (ד"ה מה ע"פ הבנת רוב הראשונים) שאת המילה 'מה' צריך לקרוא 'מאה', וכוונת התורה לכתוב 'ועתה ישראל – מאה ה' אלוהיך שואל מעמך', כלומר הוא מבקש ממך מאה ברכות ליום.

פסק השו"ע בסימן מ"ו סעיף ג': חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות, לפחות. ע"כ.

מהפסוק "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך", מהפסוק משמע שעל ידי מאה ברכות מגיעים לידי יראת שמים. מסביר בספר שם משמואל (עקב תר"ע) מה ענין אמירת מאה ברכות שמביאות לידי יראת שמים.

כי לכאורה מצד טבעו של האדם היה צריך שיהיה לו יראת שמים, כדברי רבן יוחנן בן זכאי (ברכות כח:.) 'אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם ממתני אין מיתתו מיתת עולם וכו' אעפ"כ הייתי בוכה, ק"ו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה וכו'. ואיך בכל זאת אדם בא לידי חטא ואין לו יראת שמים?

על זה אמרו חז"ל בברכות (סא.) יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב וכו', והוא אוטם ומכסה את הלב שלא תיכנס בו הארת השכל, וזה שנאמר (דברים י" ט"ז) "ומלתם את ערלת לבבכם", ופירש רש"י אוטם לבבכם וכיסויו, ואז בודאי "וערפכם לא תקשו עויד".

והנה, שמו של היצר הרע הוא סמא"ל, היינו ס"מ הן האותיות הלא טובות שבו, שמשפרן. מאה והאותיות הטובות הן א"ל ולעתיד ישחט הקב"ה את היצר הרע, היינו שיפריד בין אותיות ס"מ בין אותיות א"ל, והאותיות הבלתי טובות לא יקבלו עוד השפעה מן האותיות הטובות וישארו כלא היו והאותיות א"ל יכללו בקדושה.

והנה אותיות ס"מ מספרן מאה והם מאה הכוחות החוניים בין מפתחי הלב ומסתירות את ההבנה לבוא לידי יראת שמים. אבל על ידי שמברך בכל יום מאה ברכות, מסיר את אותם מאה כוחות, ובא לידי הכרה במלכותו יתברך ולידי יראת שמים.

השל"ה הקדוש כותב בפרשת תולדות מביא בשם ספר שערי אורה שיש שפע עליון המגיע מלמעלה, מאה חלקים לחלק הנפש ומתוך המאה חלקים מגיע עשר לחלק הרוח ומתוך זה חלק אחד מגיע לחלק הנשמה. וז"ל: ולבאר הענין ביותר אעתיק דברי שג"ר אורה בשער ראשון בכניו ברכה זה לשונו: ואלו מאה אדנים שבמשפך הם בדימיון מאה ברכות שמתמלאות מן הברכה הגדולה הנקרא אדני"י. ולפיכך חזב אדם לברך מאה ברכות בכל יום (מנחות מג ב), כדי למשך מכל אחת ואחת מאלו הברכות. ואם חסר ברכה אחת פוגם ומטיל מום. והסוד תלוי בסוד איי"ק בכ"ר. ששהוא סוד פהו לוי וישראל, (שזהו) [שהוא] סוד רוח וישראל. ולפי עקר זה אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קג, א) 'ברכי נפשי את ה', תלה הברכות בנפש, בסוד שלשת המערכות העליונות. והנפש צריכה לברך מאה ברכות שהיא כנגד ישראל, ומן הברכות המאה יגיעו עשרה שהם המעשר לרוח שהיא כנגד לוי, ומן העשרה של רוח לוי יתן אחת לנשמה שהיא כנגד כהן. ואם כן נמצאת למד, שאם לא תברך נפשו של אדם מאה ברכות בכל יום, לא תגיע לנשמה ברכה אחת, מאחר שאין מגיע לרוח עשר ברכות, שהיו סוד הלויים שלוקחים מעשר מן ישראל וחוזרים ונותנים לפהו אחד מעשרה ממה שנטלו. וזהו סוד פרשת מעשר לויים וכהנים וישראלים הפתובה בתורה, ולפיכך אמר (במדבר יח, כו) 'ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם ותרמתם ממנו תרומתו ה' מעשר מן המעשר'. וסוד מעשר מן המעשר הוא סוד איי"ק, שאם אין ק' אין י' ואם אין י' אין א'. ולפיכך צריה האדם להיות זריז לברך מאה ברכות, ואם חס ושלום חסר אחת, פגם. ואלו מאה ברכות הם בדימיון מאת אדני"י כסף, שבהם שפע אדני"י מתפשט לכל צד למאה ברכות, עכ"ל:

ועי' לחיד"א בספרו אהבת דוד דרוש י"ב שמסביר בזה מדוע מחמת שלא ברכו מאה ברכות מתו מאה אנשים בתקופתו של דוד המלך.